

Advies programmaties gewoon secundair onderwijs - schooljaar 2019-2020

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs op 7 december 2019

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 17 januari 2019 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: technische werkgroep Programmaties SO op 12 december 2018, 18 december 2018, 19 december 2018 en op 9 januari 2019

Dossierbeheerders: Marleen Colpin en Koen Stassen

1 Situering

De Vlor ontving op 10 december 2018 een adviesvraag over de programmatieaanvragen voor het voltijds secundair onderwijs voor het schooljaar 2019-2020.

De adviesvraag bevat in totaal 177 aanvragen voor twee soorten programmatis van niet-duale structuuronderdelen: programmatie op basis van studiecontinuïteit (1) en programmatie van nieuwe structuuronderdelen in voorbereiding op de modernisering (2).

2 Criteria voor beoordeling van de aanvragen

2.1 Formele ontvankelijkheid

Nagaan of de programmatieaanvragen formeel ontvankelijk zijn, is de taak van de overheid. De Vlor vertrouwt erop dat de overheid accuraat nagaat of een dossier aan alle decretaal bepaalde voorwaarden voldoet. De raad geeft advies over de dossiers die hij ontvangt.

2.2 Programmatie omwille van studiecontinuïteit

De regelgeving voor programmatie op basis van studiecontinuïteit is ongewijzigd.¹

Net zoals de voorgaande jaren adviseert de Vlor de aanvragen gunstig in de volgende gevallen:

- De programmatie van een structuuronderdeel is noodzakelijk als gevolg van een eerder goedgekeurde programmatie voor een onderliggend structuuronderdeel. Of het onderliggend structuuronderdeel al dan niet tot stand gekomen is op basis van inruil of overheveling, speelt bij die beoordeling geen rol. En
- de programmatie van een structuuronderdeel op het niveau eerste en tweede leerjaar van de derde graad aso, bso, kso of tso is alleen mogelijk als het onderliggend structuuronderdeel in het tweede leerjaar van de tweede graad in 2018-2019 voor het eerst werd opgericht, of
- de programmatie van een structuuronderdeel op het niveau derde leerjaar van de derde graad bso is alleen mogelijk als het onderliggend structuuronderdeel in het tweede leerjaar van de derde graad bso in 2018-2019 voor het eerst werd opgericht.

Andere criteria zoals leefbaarheid van het aanbod, inplanting, keuzevrijheid, beschikbaarheid van expertise en infrastructuur werden al bij de programmatie van het onderliggende structuuronderdeel in overweging genomen. Die motivering wordt niet hernomen.

¹ Omzendbrief SO 61 van 5 februari 1999, § 3.5

2.3 Programmatie van nieuwe structuuronderdelen in voorbereiding op de modernisering

2.3.1 Situering

Voor programmatie van structuuronderdelen van de tweede en derde graad aso, bso, kso en tso van het huidige studieaanbod per 1 september 2019 of 1 september 2020 gelden nieuwe regels.² Die structuuronderdelen zijn programmeerbaar mits goedkeuring door de Vlaamse Regering. De programmatie maakt het mogelijk voor scholen om zich voor te bereiden op de toekomstige lokale invulling van het gemoderniseerd secundair studieaanbod: ze kunnen zich in een bepaalde richting profileren of herprofilen. Ze engageren zich met een programmatieaanvraag wel al meteen om het aangevraagde structuuronderdeel bij de uitrol van de modernisering naar een welbepaalde richting van de matrix met het nieuwe studieaanbod te laten concorderen. Dat moeten ze ook aangeven op het aanvraagformulier. De regelgeving vermeldt verder zes gezamenlijke criteria waarmee de aanvrager rekening moet houden bij de motivering van zijn dossier. De Vlaamse Regering wint over de programmatieaanvragen het advies in van de Vlor, de onderwijsinspectie en AgODi. De Vlor geeft hieronder aan hoe hij de criteria hanteert.

2.3.2 Criteria

(De tekst in cursief is de tekst van de omzendbrief.)

Naast vermelding van de vooropgestelde concordantie, hoe is de aanvraag gemotiveerd (vanuit het profiel van de school)? En houdt de aanvraag rekening met alle volgende gezamenlijke criteria:

1° de eventuele beperkingen of voorwaarden (zoals frequentie, geografische inplanting) die vanuit macrodoelmatigheid aan het aanbod van het structuuronderdeel zijn gekoppeld;

De Vlor houdt rekening met de beperkingen die de Vlaamse Regering vandaag al oplegt voor bepaalde structuuronderdelen, maar nog niet met de quota voor niche-opleidingen in de toekomstige regelgeving omdat die momenteel nog niet gelden (zie ook deel 3).

Geografische spreiding en frequentie zijn heel belangrijke voorwaarden voor de Vlor. Daarbij wordt onder andere gekeken naar hoe scholen in dezelfde regio de aanvraag tot programmatie ervaren. Als zij onderling geen bezwaar maken, is dat voor de Vlor een reden om de aanvraag voor dit criterium als gunstig te adviseren.

Of het structuuronderdeel al wordt aangeboden in dezelfde scholengemeenschap, is zeker een toetssteen (zie ook criterium 6), maar geen vaste maatstaf. Er zijn immers heel grote verschillen tussen scholengemeenschappen op vlak van leerlingenaantallen, regio, onderwijszone, ... De scholengemeenschap is het best geplaatst om de inschatting te maken.

2° de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften voor het aanbod van secundair onderwijs in de onderwijszone in kwestie met het oog op vervolgonderwijs of toetreding tot de arbeidsmarkt;

² Omzendbrief SO 61 van 5 februari 1999, § 3.3

Voor dit criterium maakt de Vlor een inschatting van de toekomstperspectieven van de leerlingen en hun plaats op de arbeidsmarkt, en van de potentiële leerlinginstroom in functie van de leefbaarheid van een studierichting.

De mate waarin het nieuw te programmeren aanbod aansluit bij het profiel van de school, is eveneens cruciaal voor beoordeling van de dossiers. Veel scholen zitten op dat vlak in een transitieproces: ze versterken hun profiel of herprofilieren zich. Veel scholen ambiëren om domeinschool te worden of om een studiedomein te vervolledigen en vragen dus nu studierichtingen aan voor een finaliteit die ze binnen een bepaald domein nog niet aanbieden. De profilering is vaak gekoppeld aan een herverkaveling en afspraken binnen de scholengemeenschap. Ook dit criterium moet dus samen gelezen worden met criterium 6.

3° de keuzevrijheid van ouders en leerlingen;

De Vlor respecteert het principe van de vrije keuze van ouders en leerlingen tussen vrij en officieel onderwijs.

4° de studiecontinuïteit van leerlingen binnen de school of binnen de scholengemeenschap;

Dit criterium staat los van de programmatie omwille van studiecontinuïteit (zie 2.1).

De Vlor bekijkt studiecontinuïteit op het niveau van de school en gaat ervan uit dat hierover binnen de scholengemeenschap afspraken gemaakt worden (zie ook criterium 6).

5° als het structuuronderdeel (ook) arbeidsmarktgericht is:

- a) *de getroffen voorbereidingen op het vlak van materiële infrastructuur en leermiddelen die voldoende en gepast zijn met het oog op de te verwerven competenties van het geprogrammeerde structuuronderdeel;*
- b) *de aantoonbare samenwerkingsmogelijkheden met lokale arbeidsmarktactoren en de bedrijfswereld;*

Het is voor de Vlor belangrijk dat er duidelijke voorbereidingen zijn met betrekking tot infrastructuur en samenwerking met bedrijven (o.a. in functie van stagemogelijkheden) en met VDAB. Voor scholen die al structuuronderdelen van het gevraagde studiegebied aanbieden, is dat uiteraard evidentier.

6° de afspraken die met andere lokale onderwijsinrichters, binnen en buiten de scholengemeenschap in kwestie, zijn gemaakt over een rationeel en transparant studieaanbod.

De Vlor richt zich voor de beoordeling van dit criterium op het akkoord van de scholengemeenschap dat bij het aanvraagdossier gevoegd moet zijn.

2.3.3 De criteria als totaalpakket

De Vlor hanteert de criteria als een totaalpakket waaraan elk aanvraagdossier afgetoetst wordt. Het is geen afvinklijst, want er is heel wat samenhang tussen de criteria. Bij de motivering van het advies worden de criteria die de doorslag geven voor het advies expliciet vernoemd. Als over een bepaald criterium niets gezegd wordt, is er in voldoende mate aan voldaan volgens de Vlor.

3 Advies algemeen

3.1 Inleiding

De Vlor stelt vast dat de voorbereidingen van scholen om hun aanbod op de modernisering te enten, in een hogere versnelling komen. Heel wat scholen geven in hun aanvraag aan hoe ze zich toekomstgericht willen profileren, rekening houdend met hun huidige en beoogde leerlingeninstream, hun inplanting in het onderwijslandschap en de regionale context. Veel scholen beogen om domeinschool te worden voor alle domeinen waarvoor ze vandaag al aanbod hebben. Dat aanbod breiden ze uit met studierichtingen van een of twee finaliteiten die ze nog niet aanbieden. De scholen die arbeidsmarktgerichte richtingen (willen) aanbieden, hebben zich meestal grondig voorbereid op vlak van expertise, infrastructuur en samenwerking.

3.2 Vragen van de Vlor

- Uit de aanvragen blijkt duidelijk dat er voor de (her)profileringen schooloverstijgende afspraken gemaakt worden met het oog op een rationeel en complementair aanbod binnen scholengemeenschappen. Als scholengemeenschappen een studiegebied (later een studiedomein) van de ene naar de andere school willen verplaatsen, genereert dat geen extra studieaanbod. Zij kunnen dat echter niet meer doen via overheveling of inruil. De Vlor vraagt om die operaties terug mogelijk te maken, om te vermijden dat voor een verplaatsing een nieuwe programmatie aangevraagd moet worden.
- De veelheid aan aanvragen maakt ook duidelijk dat de programmatiestop van de voorbije jaren scholen verhinderde om toekomstgerichte programmaties te doen. Ze maken nu gebruik van de nieuwe regelgeving om een inhaalbeweging te maken. De Vlor vraagt dat die ruimte voor scholen om doordachte keuzes te maken en in te spelen op evoluties op school en in de maatschappij, er ook in de komende jaren zal zijn.
- Scholen moeten aangeven naar welk structuuronderdeel van de matrix ze het structuuronderdeel van het huidig aanbod zullen concorderen. Die concordantie wordt als een engagement en dus als bindend beschouwd. Het zou volgens de Vlor toch mogelijk moeten zijn voor scholen om daar in de toekomst nog een andere keuze te maken, mits een duidelijke motivering. Mochten er nog wijzigingen gebeuren aan de matrix en de concordantietabellen vraagt de raad de nodige soepelheid voor de scholen aangezien ze zich gebaseerd hebben op de huidige matrix en concordantietabellen. Ook vraagt de Vlor dat een studierichting die in meerdere toekomstige domeinen voorkomt, niet automatisch geconcordeerd moet worden naar het domein dat overeenkomt met het studiegebied waarin de school de richting momenteel aanbiedt.
- Aanvragen voor studierichtingen die in het toekomstige aanbod (matrix) als 'niche'-studierichtingen geassocieerd zijn, beoordeelt de Vlor gunstig als ze aansluiten bij het profiel van de school en/of tegemoetkomen aan een blinde vlek in het onderwijsaanbod. De raad vraagt dan ook dat de overheid de vastgelegde quota voor het toekomstige niche-aanbod daaraan wil aanpassen op het moment dat de modernisering in de betreffende graad uitgerold wordt.

3.3 Clusters van gelijkaardige aanvragen en bijbehorend advies

In de veelheid aan aanvragen onderscheidt de Vlor, naast de genoemde herprofileringen, een aantal clusters van gelijkaardige aanvragen. Die worden ook gelijkaardig geadviseerd:

- Aanvragen van scholen die een aanbod in het domein STEM willen uitbreiden of nieuw oprichten. Daarmee sluiten ze aan bij het elan rond STEM dat de overheid blijft bevorderen. De Vlor vindt dat een goede zaak, omdat er nood is aan meer STEM-profielen vanuit de verschillende finaliteiten om tegemoet te komen aan de noden van de arbeidsmarkt. Het kan ook bijdragen tot de opwaardering van tso/bsc. Zo zien we bijvoorbeeld dat Techniek-wetenschappen (tso) sterk in de lift zit. Die richting wordt door heel wat scholen aangevraagd. Dat is op zich positief, maar het is wel opletten voor een overaanbod. Het is niet omdat er meer aanbod is, dat er ook automatisch meer leerlingen zullen volgen. Ook de derde graad Mechanisch onderhoud (bsc), bij de uitrol van de modernisering te concorderen naar Onderhoudsmechanica, wordt door meerdere scholen aangevraagd ter vervanging van het aanbod Werktuigmachines.
- Aanvragen van scholen die aanbod terug willen oprichten. Het gaat om aanbod dat ze al eerder hadden maar waarvoor de voorbije jaren minder belangstelling was of dat niet ingericht werd als gevolg van een dalend leerlingenaantal. De vraag tot heroprichting heeft te maken met de verwachte keuzes van de huidige leerlingpopulatie en de verwachte stijging van het aantal leerlingen. In dat geval spreken we in het advies van een heroprichting. Het gaat vaak om een derde graad aso klassieke talen of economie, waarbij de school het keuzepalet voor de polen wiskunde, wetenschappen en moderne talen wil vergroten in functie van de studiecontinuïteit van de leerlingen van de tweede graad. De Vlor adviseert die aanvragen in de meeste gevallen gunstig omdat de motivering van de scholen gevolgd wordt. De raad geeft wel aan waar er wellicht een keuze gemaakt moet worden, met name als het om een beperkt aantal leerlingen in de tweede graad gaat.
- Aanvragen om een grotere differentiatie van het studieaanbod te voorzien voor de leerlingen van de eigen school. Het gaat dan om richtingen die de scholen tot nu toe nog niet hebben aangeboden, al dan niet binnen een van de reeds georganiseerde studiegebieden, waarvoor de huidige leerlingen naar een andere school moeten overschakelen. De scholen verantwoord die aanvragen meestal vanuit de verwachte groei van het aantal leerlingen in SO in de volgende jaren en vanuit de vraag van ouders en leerlingen om hun schoolloopbaan te vervolledigen in dezelfde school (met het pedagogisch project waarvoor zij gekozen hebben). De Vlor volgt die motivering en adviseert de aanvragen meestal gunstig, tenzij het om uitdovend aanbod gaat in combinatie met een beperkt aantal leerlingen. Voor de advisering bij de vele aanvragen voor de richting Humane wetenschappen aso verwijzen we naar de dossiers zelf in deel 4 van dit advies.
- Aanvragen van scholen voor studierichtingen die ze al aanbieden, maar als vestigingsplaats van een andere school. Dat zorgt voor heel wat administratieve, organisatorische en praktische problemen. De gewijzigde regelgeving biedt een opportuniteit voor die scholen om het eigen bestaande aanbod zelf te programmeren.

Vaak vragen zij meteen de tweede en de derde graad van een studierichting aan, omdat ze in beide graden momenteel al leerlingen hebben.

De Vlor adviseert die aanvragen gunstig.

- Aanvragen voor de tweede én de derde graad van nieuwe studierichtingen in hetzelfde studiegebied. Scholen die nieuw aanbod wensen te programmeren in het kader van een (her)profilering, vragen vaak meteen de tweede en de derde graad aan. De Vlor geeft de voorkeur aan een gefaseerde programmatie van nieuw aanbod, al dan niet in een nieuw studiegebied/domein. Op die manier kunnen scholen eerst nagaan of de richting leefbaar is in de tweede graad en of er vraag is naar programmatie in de derde graad. De aanvragen voor de derde graad worden in dat geval dan ook ongunstig geadviseerd.